

at der her er tale om et velkomment tilskud til historikerlitteraturen om vor besættelsestid. Den reder mange tråde ud i den af historikerne så sørgeligt forsømte københavnske del af illegaliteten, og den er et godt redskab at have ved hånden ved al videre beskæftigelse med den illegale presse.

AAGE TROMMER

CHARLES R. PLANCK: Sicherheit in Europa. Die Vorschläge für Rüstungsbeschränkung und Abrüstung 1955–1965. Schriften des Forschungsinstituts der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V., Band 27. München, R. Oldenbourg Verlag, 1968. 224 s. + 11 kronologiske oversigtstavler. 38.00 DM.

Charles R. Planck, en ung amerikansk forsker, har skrevet denne bog under et studieophold dels ved Forschungsinstitut der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik i Bonn i samarbejde med en af instituttets ledere, Uwe Nerlich, som har bidraget med en omfattende indføring i problematikken (s. 15–28), og dels ved Washington Center for Foreign Policy Research. På sidstnævnte institution har han i øvrigt tidligere udgivet en god, lille oversigt over vestmagternes genforeningspolitik (Charles R. Planck: *The Changing Status of German Reunification in Western Diplomacy, 1955–1965*. Washington Center of Foreign Policy Research, Baltimore 1967). På denne baggrund skulle der være en udmærket mulighed for en frugtbar kombination af en tysk politisk-historisk præget tradition med en amerikansk teoretisk-analytisk. Resultatet er imidlertid en bog, som har langt de fleste lighedspunkter med det første udgangspunkt.

Bogens formål angives at være en systematisk og historisk oversigt og analyse af de politisk vigtigste forslag til europæiske sikkerhedsordninger i det årti, som fulgte efter Forbundsrepublikken Tysklands optagelse i NATO (s. 15). Problemstillingen har først og fremmest været at tydeliggøre de sammenhænge, der eksisterer mellem Tysklandspolitikken, det vestlige forsvarssystem og den europæiske sikkerheds- og afrustningspolitik inden for rammerne af et system, hvor problemet »status quo« stod åbent. Fremstillingen bygger hovedsagelig på officielt, dokumentarisk materiale fra nedrustnings- og Tysklandskonferencer og forhandlinger på multilateral og universel basis samt på enkeltstaters forhandlingsudspil. Forfatteren har i særlig grad benyttet materiale fra det tyske forskningsinstituts righoldige dokumentationsafdeling og anvendt dets »historik«-prægede publikationer om nedrustnings- og sikkerhedspolitik, frem for alt Hermann Volle und Claus-Jürgen Duisberg: *Probleme der internationalen Abrüstung. Die Bemühungen der Vereinten Nationen um internationale Abrüstung und Sicherheit 1945–1961*, Bd. I/II, Frankfurt/M., Berlin 1964, og Hermann Volle und Helga Haftendorn: *Sicherung vor Überraschungsangriffen im Atomzeitalter*, Frankfurt/M., Berlin 1962. Planck har ved gennemgangen af de statslige, officielle rustnings-, kontrol- og nedrustningsforslag valgt et analytisk snit i materialet ud fra tekniske kriterier med hovedafsnit for det første om oprettelsen af videregående efterretnings- og kommunikationssystemer, for det andet om formindskelse af stridskræfterne, d. v. s. alle former for reduktion i den militære kapacitet, og for det tredje om erklæringer vedrørende afkald på magt-

anvendelse. Inden for disse områder følges hovedsagelig en kronologisk inddeling afsluttende med et analyseafsnit. Det sidste hovedområde er helliget forbindelsen mellem sikkerhedsforanstaltninger og politiske faktorer.

Sicherheit in Europa er en omhyggelig og detaljeret oversigt over et vigtigt problem i efterkrigstidens europæiske historie. Den bringer ingen væsentlige nye aspekter om emnet. Dens force er først og fremmest dens dokumentariske sammenstilling af staternes modstående – og i ganske få tilfælde sammenfaldende synspunkter. De vigtigste resultater af undersøgelsen er påvisningen af, at de østlige og vestlige forhandlingspositioner i perioden i det væsentlige har været *konstante* og dermed uforenelige. Endvidere fremhævelsen af, at der kan opereres med tre former for opfattelser af rustningskontrol eller nedrustnings- eller – som de også benævnes – sikkerhedsforanstaltninger: 1) Foranstaltninger, som når de skal realiseres kræver samtidige løsninger af *politiske* problemer, idet grundopfattelsen er den, at eksistensen i den militære konfrontation i højere grad er betinget af *politiske* interessekonflikter end af en indre dynamik i det påståede rustningskapløb. 2) Foranstaltninger, som går forud for realiseringen af politiske løsninger, idet nedrustning under virksom kontrol forudsættes at manifestere en vis tillid mellem staterne, hvorved afspændingstanken kan fremmes. 3) Foranstaltninger, som opfattes som helt adskilt fra politiske reguleringer og som eventuelt kan betragtes som politisk neutrale. Over for truslen om en militær konfrontation er de politiske problemer efter denne opfattelse af mindre betydning.

Planck mener, at Forbundsrepublikken hovedsagelig har benyttet den første opfattelse; den amerikansk-britiske politik er i overensstemmelse med den anden. De sidstnævnte synspunkter er gældende for den sovjetiske Tysklandspolitik. På den anden side hævder Planck imidlertid (s. 76), at *Sovjetunionens nedrustningsdoktrin* frem for alt er baseret på den opfattelse, at årsagerne til den farlige situation på det europæiske kontinent ligger i konfrontationen af enormt militært potentiel og først i anden række i de politiske meningsdivergenser. Modsætningsvis skulle vestmagterne have den opfattelse, at den militære konfrontation er *resultatet* af de politiske modsætninger, og at nedrustning kun kan finde sted *samtidig* med eller som følge af politiske aftaler, som kan gå i retning af ophøret af den politiske deling af det europæiske kontinent. Videre er det forfatterens opfattelse, at en ændring i den militære situation i Europa kun kunne gennemføres via rustningskontrolforanstaltninger, foranstaltninger som måtte opfattes som måske det vigtigste instrument i Tysklands politikken for både vest- og østmagterne. Det anses for afgørende, at der til stadighed bestod en snæver sammenhæng mellem sikkerhedsproblemer og Tysklandspolitik. De to blokkes nedrustningspolitik er således at se som forskellige former for forhandlingstaktik.

Disse hovedresultater, som fremføres i forskellige versioner, forekommer hve for sig rimeligt argumenterede – men anvendeligheden kan drages i tvivl først og fremmest på grund af indbyrdes uoverensstemmelse og en betydelig begrebsuklarhed. På den ene side har forfatteren et ønske om en analyse indei for historiske og politiske rammer – på den anden side er fremstillingen præget af en række implicite præmisser: f. eks. at resultatet af den førte politik bør være stabilitet, at forhandlingerne bør føre til resultater – og helst i den oven

nævnte retning, at man på dette grundlag kan foreskrive staterne, hvorledes de bør handle eller burde have handlet (eks. s. 38, 47, 55, 107). Det føles som en svaghed, at forfatteren ikke har gjort sig sit teoretiske udgangspunkt klart. Denne mangel fører til en række urimeligheder i analysens vigtigste dele, som det fremgår af ovenstående gengivelse af hovedresultaterne. Videre skaber begrebsuklarheden problemer. Bl. a. anvendes »sikkerhedsforanstaltninger«, »rustningskontrol« og »nedrustning« til tider som synonyme – til tider med en vis afgrænset betydning (s. 182). Planck anfører (s. 101) at disengagement-terminen er uanvendelig som analytisk begreb. Dette turde ligeledes være tilfældet med sikkerhedsbegrebet, som i fremstillingen anvendes i tide og utide – både analyserende og politiserende.

Men studien er – trods de åbenlyse analysesvagheder – præget af væsentlige og interessante betragtninger og overvejelser. Således f. eks. diskussionen om effekten af mulige kontrolforanstaltninger i Europa (s. 158), hvor Planck gør opmærksom på de store vanskeligheder og farer: Muligheden for en fortsættelse og måske en intensivering af konflikten mellem vest og øst – med andre midler – f. eks. ved varierende former for indgreb og indblanding i kontrolmekanismen.

Alt i alt er *Sicherheit in Europa* et interessant bekendtskab – ikke mindst på baggrund af de sidste års politiske udvikling på dette område.

BERTEL HEURLIN

PERTTI PESONEN: *An Election in Finland. Party Activities and Voter Reactions.* New Haven & London, Yale University Press, 1968. x+416 s. Ill. \$ 12.50.

An Election in Finland er en undersøgelse af det finske rigsdagsvalg i 1958. Udover en beskrivelse af valgets almindelige baggrund og forløb er der først og fremmest tale om en rapport om undersøgelser foretaget i Tampere og – som kontrol – i et mindre landsbysamfund i Sydfinland. Metodemæssigt ligger hovedvægten på interviews foretaget både før og efter valget, hvilket giver mulighed for analyse af vælgerskift. Vigtigt er dog ofte en analyse af partipressens indhold under kampagnen.

Bogen har primært interesse ved beskrivelsen af påvirkningsprocessen. Betydningen af den personlige kommunikation, i modsætning til massekommunikation, underkastes således nogen tvivl. Kun en begrænset del af vælgerne nævner diskussioner som deres vigtigste informationskilde, men til gengæld har den gruppe, der gør det, det største antal partiskift. Ligeledes demonstreres massekommunikationens betydning ved, at vælgerenes billede af den politiske situation i høj grad svinger med pressens billede.

Ud over dette er bogen et udmærket eksempel på de gængse valgundersøgelser, der søger at få så mange sider med som muligt. Men af sådanne findes efterhånden et væld.

H. JØRGEN NIELSEN